

Monumentnummer*: 514107

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 03 september 2001
Kadaster deel/nr 82667/139

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Ysbrechtum	Súdwest-Fryslân	Fryslân

Locatiennaam	Locatieomschrijving
Ysbrechtum	

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Sneek	H			413

Omschrijving**

Inleiding

De grote AMERIKAANSE WINDMOTOR is een markant herkenningspunt in het tussen Tirns en Sneek gelegen weidegebied. De naar Amerikaans model ontworpen windmolen van het type "Herkules Metallicus Windturbine" is in Duitsland gefabriceerd door de "Vereinigte Windturbine Werke AG" te Dresden. De molen werd geïmporteerd door de Rotterdamse handelsmaatschappij R.S. Stokvis & Zonen Ltd. en in 1922 gebouwd voor de bemaling van de "Tirnserpolder". De molen werd gebouwd tezamen met de nog bestaande windmotor onder Lutkewierum (Groote Wierumerpolder) en de windmotor van de Sneekerpolder. Hiervan rest nog de onderbouw.

De molens werden gebouwd te vervanging van twee windmotoren, twee grote traditionele windwatermolens en 36 kleine traditionele windwatermolens.

Omschrijving

De 11 meter hoge toren staat in een uit beton opgetrokken fundering. Op de fundering is een betonnen onderbouw aangebracht voorzien van een betonnen dak. De onderbouw is voorzien van drie betonnen vierruits-ramen in stalen kozijnen. Oorspronkelijk was het raam van hout. Aan een zijde een in een stalen kozijn aangebrachte houten toegangsdeur. In opliggende letters is in één van de zijvlakken van de onderbouw "Waterschap Scharnegoutum c.a." aangebracht. Rechts naast de deur een hardstenen gedenksteen met

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

hierin de volgende tekst:

Gesticht Anno 1922 het bestuur K.M.Galama voorz. K.Y.Vellenga P.Y.Andela D.Folkerts secr. A.Hoekstra arch.

De voorwaterloop is voorzien van een stalen krooshek en een dubbele schotbalksponning. De stalen vijzel is gelegen in een betonnen vijzelbak met houten deksels. Voor de vijzelbak is een betonnen bak aangebracht waarbij met behulp van stalen schuiven verschillende bemalingspeilen kunnen worden geregeld. De molen is hiermee in staat diverse bemalingsgebieden met een ander polderpeil te bemalen. De betonnen achterwaterloop is voorzien van een houten wachtdeur. De molen maalt uit op de "Franekevaart" (Friese boezem). De stalen toren heeft een ladder en een voor een molen van deze afmeting vrij lage stelling. De stelling bestaande uit stalen liggers, een houten dek en een stalen hekwerk. Aan de bovenzijde van de toren is een op kogellagers draaiend gietstalen motorlichaam aangebracht. Het dertig gegalvaniseerde stalen bladen tellende windrad heeft een diameter van elf meter. Het rad bestaat uit tien straalarmen waartussen segmenten, met ieder drie bladen, verbonden door drie ringen, zijn aangebracht. De molen is voorzien van twee vanen: een hoofdvaan en een zijvaan. De eerste dient voor de zelfregeling naar de windrichting, de tweede voor zelfregeling naar windsterkte. De molen is voorzien van een gietstalen gaand werk en stalen spillen. In de jaren zestig werd een zogenaamde gecombineerde bemaling aangebracht. Dat wil zeggen dat de vijzel zowel door windkracht (hoofdbemaling) als door een oud model AEG elektromotor (hulpbemaling) kan worden aangedreven.

Waardering

De Amerikaanse windmotor bij Tirns uit 1922 is van algemeen cultuurhistorisch en industrieel-archeologisch belang:

- voor de geschiedenis van de industriële archeologie van Nederland in het bijzonder van die der windmotoren;
- voor de ontwikkeling van de vroeg-20e-eeuwse Nederlandse bemalingstechniek met gebruikmaking van Amerikaanse modellen windmolens;
- als voorbeeld voor de fase tussen windmolenbemaling en motorbemaling;
- vanwege zijn rol in het ontstaan van de bemalinggeschiedenis van het bemalingsgebied "Tirnserpolder" van het voormalige Waterschap Scharnegoutum c.a. en later het waterschap "Marne-Middelsee";
- vanwege de zeldzaamheid van de grote "Herkules" windmotoren;
- vanwege zijn landschappelijke betekenis als markant herkenningspunt in het weidegebied tussen Tirns en Sneek.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie- en poldermolen

Functie

Boezemmolen(TFU)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden 27 july 2024